

ז. המצות תהיינה עגולות, ויש בכך כמה טעמים.

ח. נהגו לצלות זרוע של כבש או גדי או עגל ולהניחה בקערה, זכר לכתוב "ובזרוע נטויה" [דברים ד, ל"ד. ה, ט"ו. כ"ו, ח]. ואם אין לו זרוע בהמה, יקח חתיכת בשר של בהמה בשיעור כזית (27 גרם) ויצלנה ויניחנה בקערה. ואם שכח לצלותה, ראה מה שכתבנו לעיל פרק ט סעיף ה. ולא יקח כנף של עוף, כי אינו ראוי להיות זכר לזרוע נטויה. וזכור לטוב מור אבי ז"ל שלא היה מכניס בשר בהמה לבית, והניח מדי שנה עצם של זרוע כבש, אותה היתה אמי עליה השלום משמרת שנים רבות, כי בלאו הכי אין לאכול הזרוע בלילה זה.

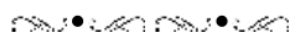

ה. בספר כלבו [סימן נ] כתב "ואחר כך מביאין לפניו סל אשר בו שלש מצות משומרות וכרפס וחזרת ושני תבשילין אחד צלי ואחד מבושל, הצלי זכר לפסח והמבושל זכר לחגיגה. ומנהגנו לעשות צלי מזרוע הבהמה זכר לזרוע נטויה. ואין צולין אותו בשיפוד, רק על הגחלים, והטעם לפי שהוא זכר לפסח, ופסח לא היה נצלה אלא בשיפוד של רימון לפי שאין בו מוח, שאם יצלהו בשיפוד של עץ אחר, שמא לחות העץ יבשלנו ויהיה מבושל ואסור. וגם לא בשיפוד של ברזל, שמא חמימות הברזל יצלנו, ולא יהיה צלי אש רק צלי ברזל [פסחים ע"ד, א]. ואין צולין אותו רק על הגחלים, שאם נחזר אחר שיפוד של רימון יהיה טורח גדול. והמבושל עושין מביצה, שהיא חסרה יו"ד, "ציצת" כתיב, שהרי למ"ד של "לציצת" באה להשלים שלשה היודי"ן. והטעם שהזכיר בפרשה שלש פעמים, כנגד שלש מצוות שכל אחת שקולה כנגד כל התורה, ואלו הן: עבודה זרה ושבת [חולין ה, א וירושלמי נדרים סוף פ"ג], וציצית [נדרים כ"ה, א ושבועות כ"ט, א]. והוא סדר הפרשיות. וטעם זה יש לומר גם לגבי שלש מצות.

ועל פי הקבלה, ראה מה שכתבנו בסיום ההערה הקודמת מספר שער הכוונות.

ז. נתבאר לעיל פרק ו סעיף ח. ומצות מכונה הן מרובעות, וראה גם מה שנתבאר שם בסעיף ג לגבי כשרותן למצות מצה.

ט. מנהג ישראל לאכול ביצה קשה בלילה זה, בין מבושלת בין צלויה באש, ומניחים אותה בקערה זכר לקרבן חגיגה.

לפסח, ומבושל זכר לחגיגה. ושמעתי על רבי יעקב מאורלייניש, לא היה עושה בפסח שחל להיות במוצאי שבת אלא תבשיל לפי שאין חגיגה דוחה, כדתנן [פסחים ס"ט, ב] אימתי מביא עימו חגיגה בזמן שבא בטהרה כו' ובחול ובמועט. ואל ישנה אדם, דאם כן אפילו כשבא בחול אין באין בטהרה ואין מביאין עימו חגיגה. ונהגו בביצה כחזקיה דאמר דג וביצה וזרוע, וכרבינא דאמר גרמי ובישולא [שם קי"ד, ב]. וכן הוא בספר אור זרוע [ח"ב, הלכות פסחים סימן רנ"ו], ובשו"ת מהר"י וייל ז"ל [סימן קצ"ג], הובא בדרכי משה [סימן תע"ג, ז].

ומרן בשלחן ערוך [תע"ג, ד] כתב "מביאין לפני בעל הבית קערה שיש בה שלש מצות ומרור וחרוסת וכרפס או ירק אחר ושני תבשילין, אחד זכר לפסח ואחד זכר לחגיגה, ונהגו בבשר וביצה. והבשר, נהגו שיהיה זרוע, ונהגו שהבשר יהיה צלי על הגחלים, והביצה תהיה מבושלת". וכן כתב הלבוש [תע"ג, ה] שנהגו לצלות הזרוע. וכן הוא במטה משה [עמוד העבודה, ליל הסדר סימן תר"ט].

ט. ראה להלן פרק ט"ו סעיף כ-כ"א.

זכר לאבילות בית-המקדש. ויש אומרים מפני שהיא קלה לבשל". וכן כתב בספר המנהגות לרבי אשר מלוניל ז"ל [דכ"ד ע"ב] "נהגו כל ישראל לצלות הזרוע זכר לזרוע הנטויה, ואין צולין אותו בשיפוד של ברזל, זכר לפסח, אלא או בשיפוד של עץ או בגחלים". ועיין מגן אברהם [תע"ג, ח]. ובאורחות חיים [חלק א, סדר ליל הפסח] כתב "ואמרינן בירושלמי

[לפנינו לא נמצא, וכבר העירו כן בהערה שם] שהמנהג לקחת ביצה וזרוע, כלומר, בעא רחמנא למפרק יתנא בדרעא מרממא". וכן הוא באבודרהם [סדר ההגדה וביאורה] ובמאמר חמץ להרשב"ץ [פרק כ"ז סעיף ב]. וכן הוא בספר הנייר לבעלי התוספות [סימן ו הלכות פסח] "ומביאין לפניו קערה ובה שני תבשילין, כגון דג ובשר, או ביצה ובשר, או אפילו אחד מהם, ובלבד שיהיו אחד צלי ואחד מבושל זכר לפסח ולחגיגה, ובה שלש מצות". וכתבו התוספות [פסחים קי"ד, ב] "שני מיני בשר, פירש רבנו חננאל, צלי זכר לפסח, ומבושל זכר לחגיגה". וכן כתב בספר העיטור [עשרת הדברות, הלכות מצה ומרור דקל"ג, ג] "ושני תבשילין, אחד זכר לפסח ואחד זכר לחגיגה, צלי זכר